

SOTO-BRUNA, María Jesús (ed.) (2018)

Causality and Resemblance: Medieval Approaches to the Explanation of Nature (Europaea Memoria. Studien und Texte zur Geschichte der europäischen Ideen. Reihe I: Studien, 127)

Hildesheim, Zurich, Nova York: Georg Olms Verlag, 182 p.

ISBN 978-3-487-15686-6

El llibre que recensionem és una obra de diversos autors liderada per la professora María Jesús Soto-Bruna, de la Universitat de Navarra. Els lectors d'ENRAHONAR ja coneixen un treball de temàtica afí d'aquesta professora («Relación como condición de diversidad: El orden de la "processio" en Eriúgena y en Gundisalvo»), publicat en el número 61 (p. 23-40) de la nostra revista. Els autors investigadors pertanyen a universitats de diversos països (Espanya, Polònia, Argentina, Regne Unit, Estats Units) i els estudis que integren el llibre, tal com dona a entendre el títol, han estat redactats majoritàriament en anglès. L'editorial que l'ha publicat és la prestigiosa Georg Olms Verlag, de Hildesheim, Alemanya, amb seu també a Suïssa i als Estats Units.

L'objectiu del llibre és, en paraules de l'editora (p. 7):

Through a historical, philosophical and theological reconstruction, this book addresses the «unity» and «multiplicity» of the Logos within the cosmos. Since there is no single homogeneous interpretation —henology versus ontology— within medieval studies concerning the meaning of *natura* (*ratio naturae*) on the basis of manifestative causality (*explicatio*), this volum sets out to study the main routes that have been used to justify what belongs to nature in terms of one causal creator.

Efectivament, aquests camins passen per Gregori de Nissa (Miguel Brugarolas, «Teología del Logos: Unidad y distinción en la exégesis de Gregorio de Nisa sobre Jn 10,30», p. 11-25); Agustí d'Hipona (Agnieszka Kijewska, «The path of mys-

tical experience in Augustine's "Confessions"», p. 27-41); el *Liber de causis primis et secundis* (Francisco O'Reilly, «Causality, flux and procession, an unexpected encounter among Proclus, Eriugena, and Avicenna», p. 43-55); Escot Eriúgena (María Jesús Soto-Bruna, «Harmony in the conception of the universe: Unity and plurality in Eriugena», p. 57-73); Gundisalvus (Nicola Polloni, «Nature, souls, and numbers: Remarks on a medieval gloss on Gundissalinus's "De Processione Mundi"», p. 75-87); Hermann de Caríntia (Elisabeth Reinhardt, «Hermann de Caríntia (siglo XII): Una encrucijada en la explicación de la causalidad», p. 89-102); Philippe le Chancelier (Laura Corso de Estrada, «The Ciceronian tradition of "ius naturae" in the diffusion of the "bonum": The lecture of Philip the Chancellor», p. 103-115); Bonaventura (Isabel María León Sanz, «La mediación creadora del Verbo, origen de la belleza expresiva de las criaturas en S. Buenaventura», p. 117-129), i Tomàs d'Aquino (Juan José Herrera, «The exemplarity of God, between nature and intellect», p. 131-144, i Alice Ramos, «The human person as "Imago Dei" and the perfection of the universe», p. 145-158). El darrer article, de Mirela Oliva («Beauty and meaning: From Aquinas to Gadamer and Nancy», p. 159-171), obre la problemàtica tractada en el llibre a plantejaments actuals. A més d'aquests capítols anteriors, completen la publicació la taula de continguts (p. 6-7), una introducció de l'editora, María Jesús Soto-Bruna (p. 7-10), l'índex de noms (p. 173-177) i unes notes biogràfiques dels autors (p. 179-182).

El llibre té com a objecte d'estudi un tema central de la filosofia de tots els temps, un tema que pot ser enunciat de nombroses maneres (U-multiplitat; Creador-creació; Logos-cosmos, Déu-natura, etc.) i que a l'edat mitjana, sobre la base de l'herència platònica i neoplatònica i amb l'impuls de certs continguts de la fe cristiana, es va desenvolupar notablement en diverses direccions. Un dels mèrits del llibre consisteix a analitzar les implicacions metafísiques d'aquest debat que pivota sobre conceptes com ara causalitat, semblança, *explicatio*, *explanatio*, creació, emanació

i processió. En aquest sentit, els conceptes triats per intitular el llibre (*causality* i *resemblance* —o *similarity*) són clars i donen raó del que hi podem trobar. En el decurs dels diversos capítols queden ben perfilats el plantejament «henològic» i el, diguem-ne, «metafisicoontològic», amb les seves semblances i les seves diferències.

Atesa la complexitat del tema, de l'obra que presentem en valorem especialment la perspectiva interdisciplinària (històrica, filosòfica i teològica alhora), a més de la voluntat d'internacionalització que mostra.

Jaume Mensa i Valls

Universitat Autònoma de Barcelona

<https://doi.org/10.5565/rev/enrahonar.1257>

REDONDO, Pablo y SALGADO, Sebastián (2017)

La isla de la verdad y otras metáforas en filosofía

Cantabria: El Desvelo Ediciones, 184 p.

ISBN 978-84-946138-4-5

La reflexión sobre la naturaleza del discurso metafórico, aquel que de manera genérica podríamos caracterizar como el establecimiento de una relación de semejanza entre dos pares de elementos aparentemente heterogéneos, ha estado presente desde los albores del pensamiento filosófico. Ya en Platón hallamos la plena conciencia de que para hablar del ámbito de lo inteligible no podemos sino recurrir a elementos del mundo sensible. Sirven de antesala al mito del carro alado las siguientes palabras: «Cómo es el alma requeriría toda una larga y divina explicación; pero decir a qué se parece, es ya asunto humano y, por supuesto, más breve»¹. El padre de la Academia es sin lugar a dudas uno de los pensadores más avezados a la utilización de este discurso

por analogía: quizá no exista narración metafórica de mayor calado filosófico y repercusión histórica que el mito de la caverna.

Ahora bien, a pesar de esta estrecha relación entre la aparición de la filosofía y su interés por el funcionamiento de la metáfora, la consideración que ha merecido esta peculiar manera de proceder ha sido cambiante a lo largo de la historia. En sus inicios, la metáfora fue reservada al ámbito de la estética y la retórica; su función se veía reducida al embellecimiento y la persuasión, por lo que su valor de verdad quedaba en entredicho, barruntándose el peligro de utilizarla en ámbitos inadecuados. Es especialmente en el seno de las investigaciones estéticas del Romanticismo que se subraya el po-

1. PLATÓN (1986), *Fedro*, 246a, traducido por Emilio Lledó Iñigo, Madrid, Gredos, 344.